

Inserati se sprejemajo in veljajo
tristopna vrsta:

8 kr., če se tiska 1krat,
12 " " " " 2 "
15 " " " " 3 "

Pri večkratnem tiskanju se
cena primerno zmanjša.

Rokopisi

se ne vračajo, nefrankovska
pisma se ne sprejemajo.

Naročnino prejema opravištvu
(oziroma nistracija) in ekspedicija na
starem trgu h. št. 16.

SLOVENEK.

Političen list za slovenski narod.

Po pošti prejemati velja:
Za celo leto . . . 10 gl. — kr
za pol leta . . . 5 " — "
za četrt leta . . . 2 " 50 "

V administraciji velja:

Za celo leto . . . 8 gl. 40 kr
za pol leta . . . 4 " 20 "
za četrt leta . . . 2 " 10 "

V Ljubljani na dom pošiljan
velja 60 kr. več na leto.

Vredništvo je v Kravji dolini
št. 26.

Izhaja po trikrat na teden in
sicer v torek, četrtek in soboto.

Madjari in Bosna.

V sovraštvo do Slovanov so Madjari vsi
edini; vendar ste dve stranki, ena zoper za-
sedenje Bosne, ena za zasedenje. Ako je pa
Madjar za Bosno, gotovo ni to iz prijaznosti
do Slovanov; ampak porabiti hočejo Bosno
kot orodje zoper Slovane, kakor smo to čitali
v Andrassyevi izjavi v „A. Allg. Ztg.“ Je li
to mogoče? Kako, da ne bi bilo?

Znano je, da je v Bosni kakih 300.000
mohamedanov, in to so ravno premožnejši
ljudje, begi, age, posestniki. Kaj lahko je
Madjarom, te ljudi za sebe pridobiti s turko-
ljubno politiko. Pa če bi v Bosni obveljala
madjarska politika, prišli bi Boznijaki z dežja
pod kap, in bi se morali še enkrat „rešiti.“

Vendar tako daleč menda ne bo prišlo;
ne bo se menda samo madjarska beseda po-
slušala, ne bo se dala Bosna le Madjarom,
ampak druga naša polovica si bo branila tudi
svoje pravice do Bosne, tako da Bosna ne bo
spadala ne k Cisli, ne k Transli, dokler ob-
stoja dualizem. Konečno se bo moralo pa ven-
dar le hrvatsko vprašanje rešiti, in potem mora
Bosna k trojedini kraljevini pripasti. Madjari
pač mislijo, da bodo Hrvate z Bosno tako za
nos vodili, kakor zdaj z vojno krajino in Dal-
macijo; pa s pridobitvijo Bosne se bo jugo-
slovanski živelj tako pomnožil, da ga ne bo
moč vedno razkosanega držati, in odrekati mu
ves vpliv na državno politiko. Zdaj je Slova-
nov že tako dosti v Cisli, kakor v Transli;
katera polovica koli bo Bosno v svoj žakel

spravila, tistej se bo žakel strgal, to je cen-
tralizem mora nehati, in Slovanom enako-
pravnost dati. Na Ogerskem imajo s Srbi, Ru-
muni in Hrvati že dosti opraviti, naj dobijo
še Bosno, potem je mali madjarski narod pre-
slab, vzdržati svojo hegemonijo; v naši polo-
vici pa imamo Slovani (Čehi, Poljaki, Rusini,
Slovenci, Dalmatinci) tako že večino; zdaj naj
se nam pridruži še Bosna, potem se mora v
tej polovici osnovati federalizem.

Kaj bodo tedaj naši dualisti z Bosno na-
redili? Skoraj gotovo je, da jej ne bodo dali
deželnega zastopa, in tudi je ne pridružili ne
Cisli, ne Transli, ampak kak general jo bo
vladal po vojaški, dežela pa bo za se, kakor
je bila vojna krajina. Uradovati sicer bodo
primorani v slovanskem jeziku, ker ljudstvo
druzega ne umeje, v politiki pa bo Bosna nam
Slovanom malo koristila. Če res Madjari z
mohamedanskimi begi prijaznost sklenejo, kak-
or se je bati, potem se niti narodna zavest
v Bosni razviti ne bo mogla, ali vsaj, srbski
in mohamedansko-madjarski živelj si bosta
vago držala, in slovanskemu duhu, kar bi ga
mogla Bosna imeti, bodo že v lastni deželi
roke zvezane po poturicah, tako da na zunaj
drugim avstrijskim Slovanom ne bo mogel
nič koristiti.

Tako se nam kaže slika, če pričakujemo
najslabše, namreč stalno, neomejeno hegemo-
nijo madjarsko v notranji politiki. Ako se bo
pa tako ravnalo po željah Madjarov, gre dr-
žava največim nevarnostim naproti. Vojska z

Rusijo in Srbijo je neizbegljiva; to priložnost
pa bodo porabili Lahi, da nas bodo od zad
napadli.

Avstrijski državniki vedó, kako strastno
Italijani Avstrijo sovražijo; oni vedó, da so
nam Nemci le tako dolgo prijatelji, dokler smo
jim v vseh rečeh pokorni, in dokler za Bis-
markom plajšč nosimo. Kaj ostane tedaj Av-
striji družega, nego sprijazniti se vsaj s Slo-
vani? Po dolgih notranjih bojih bodo menda
vsaj prišli do spoznanja, da je Avstrija le mo-
goča kot federalistična država, katera bi vsem
izhodnim narodom ob Donavi živečim (Čehom,
Madjarom, Avstro-Nemcem, Slovencem, Hrva-
tom, Srbom, Rumuncem, Poljakom, Bolgarom,
Grkom) zagotovila samostojnost, narodno indi-
vidualnost, svobodo v poštenem federalizmu,
ki bi vsacemu narodu svoje pustil, in le to od
njega zahteval, kar je za celoto potrebno.
(Košutova podunavska federacija). Dualisti se
bodo sicer še branili, dokler bo mogoče, za to
se Bosne branijo, čeravno je nobenemu dru-
gemu ne privoščijo. Pa vse to jim nič ne po-
maga, naj store z Bosno, kar hočejo, vendar
bo Bosna k o n e č n o vso našo notranjo poli-
tiko spremenila.

Korak za korakom.

Priznati se mora, da tako zvana nemško-
liberalna stranka na Krajskem od zmage do
zmage hiti, da odriva narodno stranko na sko-
raj neverjeten način. Se ve da, o sredstvih in

Naravoslovni materializem.

(Pretresa Dr. Anton Jeglič.)

II.

Ugovarjamo zoper gospod profesorjevo
sklepanje tudi v imenu modroslovja. Modro-
slovje se mora zmiraj ozirati na resnice nara-
voslovske in pametno modroslovje je to tudi
vselej storilo, naj že pogledamo Aristotela, ali
pa srednjeveške šole. Očitovanje gospod —
profesorjevo, kakor da bi bil še le velikanski
naravoslovni napredek modroslovce primoral,
na naravoslovce se opirati, ne zadeva toraj
pametne, trezne filozofije, ampak edino le vr-
toglave nemške idealiste in pantheiste; ravno
ti so pa s svojim vrtoglavnim modrovanjem
povzročili materijalizem: les extrêmes se
touchent.

Gospod profesor pa žali 1. logiko, 2. me-
tafiziko.

1. Sklep: „wir sind zu dem Nachweise
gekommen, dass die Naturforschung nothwen-
dig zur mechanischen Weltanschauung führt“
ima dve logični napaki.

a) Oni „nothwendig“ nikakor ne sledi iz
obravnav. Ne omenjamo tega, kar smo pisali
v prvem članku, poglejmo le sostavek, kakor
je pred nami. Pisatelj sam pripoznava, da

vednosti je še popolno prikrito, kako se je
prvo življenje pričelo. Potem govori o življenju
živalskem in rastlinskem, ter pravi, da se vrši
po popolno nasprotnih zakonih. „Der Lebens-
prozess der Thiere ist somit der diametrale
Gegensatz des Lebensproces der Pflanzen
(pg. 15. 18.) Kjer si pa prikazi naravnost na-
sprotujejo, nasprotovati si morajo tudi vzroki
— ako je pa vzrok življenja pri živalstvu ravno
nasproten onemu pri rastlinstvu, kako bi se
bil mogel prvi iz družega mehanično razviti?
Če pa gospod profesor sam te slabosti svoje
vednosti razkrije, kako more potem v sklep
džati svoj „nothwendig?“

b) Toda, ko bi tudi mogoče bilo, da bi
se našla naravna zveza med anorganičnimi in
organičnimi stvarmi in med različnimi vrstami
poslednjih, mogel bi naravoslovec iz najdenih
postav le toliko sklepati, da naravoslovje more
svetovni razvoj, posebno prehode v različno-
vrstne stvari, mehanično razlagati, to je „dass
die Naturforschung den Entwicklungsgang in
der Natur mechanisch erklären könne“, nikakor
pa, „dass sie zu einer mechanischen Weltan-
schauung führe“ — tak sklep bi veliko več
obsegel, kakor pa premisse ali stavki, iz katerih
se izpeljuje, kar je velikanska logična pomota.
Med tema sklepoma je velik razloček: pri

prvem še obstoji dualizem, to je Bog in svet,
duh in tvarina se še razločujeta; pri drugem
ne ostane družega kakor tvarina s svojimi
silami, in sicer mora biti tvarina večna v več-
nem razvoju, oznanja se čist monizem — in
oboje res gospod profesor trdi (pg. 3. 12). Da
je pa taka trditev absurdna, videli homo spo-
daj, za sedaj smo le hoteli pokazati, da skle-
panje ni dosledno, ampak logično napačno,
sofistično; zato velja beseda: qui nimis probat,
nihil probat.

2. Gospod profesor se močno pregreši zo-
per metafiziko, kar hočemo na dva načina po-
kazati.

a) Od kod je življenje? Ki ne vidijo v
svetu nič družega, kakor sam mehanizem, to
je samo tvarino s kemičnimi in fizikalnimi
silami, morajo življenje razlagati kot proizvod
omenjenih sil; oni toraj ne pripoznajo in ne
smejo pripoznati posebne, nove, od prejšnjih
različne sile, ki se zove „vis vitalis, Lebens-
kraft“, še manj pa duba, ker bi s tem že pri-
poznali, da neka viša roka od zgoraj v pri-
četek in razvoj sveta poseguje in bi toraj sami
sebi podlago izpod nog izbili.

Kaj pravijo k temu metafizični principi?
Veliko bi se dalo govoriti, kako so si or-
ganična in anorganična bitja v morfološkem

pomočnih njenih silah molčimo, a če vidimo, na kako malo število prebivalcev se ona opira, moramo se vendar njenim vspehom čuditi. Izvila nam je trgovinsko zbornico in za njo deželni zbor iz rok, z večino v deželnem zboru jej pripade deželni odbor; šolstvo ima tako že v svojih rokah, in ga bo z novim deželnim odborom še bolj imela; spravila je v svojo oblast mestne zastope mnogih odličnejših krajev: kakor Ljubljane, Novegama, Postojne, Kamnika, Tržiča itd.

Zdaj, ko so tla tako pripravljena, hoče pričeti z vso eneržijo ponemčevanje dežele. Srednje šole itak nemamo nobene narodne, treba je zdaj počasi ponemčiti tudi ljudske šole. Začetek je že storjen z nemško šolo v Krškem. Da nameravajo počasi vse šole v Ljubljani ponemčiti, to smo slišali oni dan v mestnem zboru. Tržič, Kamnik, Postojna in morda še drugi kraji imajo prošnje za nemške šole že pripravljene, ter jih bodo izročili deželnemu zboru, brž ko se snide.

To pojde vse gladko; pa ne zadosti: v društvu vstavakov v kazini se je sklenilo, da ima kranjski deželni zbor celo šolsko postavo preurediti. Da se bo to zgodilo, ne dvomimo, in sicer v smislu večjega ponemčevanja: stavljen je nasvet, da se ima v vseh večrazrednih ljudskih šolah v zgornjem razredu nemščina učiti. Zares krasna perspektiva za bližnjo našo bodočnost, vse to! Tako daleč smo dospeli s svojo mlačnostjo pri volitvah. Ko smo šest let počivali na lavorikih prejšnjih zmag, delal je nasprotnik ves čas, ter nam konečno vzel trgovinsko zbornico in deželni zbor. Onemogla in od vsega sveta zapuščena (kajti tudi sosedni Hrvatje se za nas malo zmenijo), leži zdaj dežela v oblasti nasprotnikov narodovih, ki bodo z njo počeli, kar koli se jim poljubi. Nič ne pomaga zvoniti, ko je enkrat toča pobila; treba je rešiti, kar se še rešiti dá. Po končanih nesrečnih volitvah je pisal merodajen slovenski list: zdaj bomo drugače delali, zdaj bomo organizirali agitacijo po celi deželi, boste videli, kako bo zdaj! No, od tega je preteklo že nekaj časa, pa nič še ne vidimo od tiste organizirane agitacije! Pač pa vidimo organizirano agitacijo pri nasprotni stranki, katera tudi izvršuje, kar se je namenila, pri nas pa navadno le — pri besedah ostane; naši sklepi,

in naše navdušenje zgori hitro, kakor snop slame, in niti žrjavice ne ostane nič, ampak le kup pepela!

Reklo se bo, da prečrno risamo, a nekteri hočejo, da bi slovenski listi ne bili za drugo, nego da vse hvalijo, kar je narodno. Naj se godé še take napake; toda treba je grajati, kar je graje vrednega, drugače se nikdar ne poboljšamo, nikdar ne ohrabrimo in utrdimo. Ko bi naši rojaki vendar hoteli pogledati na žrtve, ki so jih drugi narodi za narodni razvitek trpeli, potem se svojim nevspehom ne bode čudili, ker so bile tudi žrtve le smešno male, ker nikjer ni trdnega sklepa in odločne volje, vse visi le od danes do jutri.

Nasprotniki nameravajo na nas organiziran napad; dajmo se tudi mi vendar nekoliko vkup zbrati in nasproti jim stopiti!

Politični pregled.

V Ljubljani, 24. julija.

Avstrijske dežele.

Cesarjevič Rudolf se v Pragi ne bode dolgo mudil, ker odpade službovanje njegovo pri posadki praški. Z dovoljenjem cesarjevim se bode obrežje v Starem mestu imenovalo obrežje cesarjeviča Rudolfa.

Na Štajarskem se bodo volitve za deželni zbor vršile 12., 14. in 17. septembra.

General Josip Filipovič je došel v Brod, kamor se je podal tudi njegov brat, višji poveljnik hrvatski, baron Franc Filipovič, da pozdravi svojega brata. Vojna za Bosno odločena, je že razstavljena, ni pa še odločeno, kedaj da naši vojaki prestopijo mejo. Filipoviču se dozdeva, da bode imela naša vojna veliko opraviti v Bosni, zato je neki zahteval, da se bode vojna za par divizij pomnožila. „N. fr. Presse“ poroča, da so naši vojaki res imeli že boje s turškimi bašibozuki, ki so bili pri Slanu napadli 11. lovski batalijon. Pa naši lovci so jih dobro našeškali in jih 125 ranili in ubili. Naših pa je bilo ranjenih pet, ubit pa eden. Tudi pri Kotoru so streljali Turki na naše straže in dve na samem stoječi hudo ranili. — Načelnik zdravstvenega oddelka v Bosni je dr. Maček, ki je nekdanji bival v Trstu. načelnik vojne pošte pa zagrebški poštni vradnik Novotny. Tudi bivši general-direktor tur-

ških železnic g. Pressel se je z Dunaja podal v Brod, in sploh sodijo, da je to v zvezi z novo železnico, ki se bode od Siska delala v Novi.

Vnanje države.

Rusi so 22. t. m. zasedli Šumlo.

V angleški zbornici bode markez Hartington izročil resolucijo, v kateri obžaluje da niso večjega ozira imeli na Grecijo in na zahteve naroda Grškega. — Reserve se bodo 30. t. m. razpustile domu, prej pa bode še višji poveljnik osnoval vojaske vaje s 14000 možmi.

Nemčija je 22. t. m. preklicala prepoved izvažanja konj v vnanje dežele. — Cesar Viljem je odšel v Babelsberg. — Grof Arnim biva sedaj na Moravskem v Olomucu in misli tam kupiti neko posestvo in potem stalno ostati v Avstriji. Enemu najgorečnejših pospeševalcev blažene Nemčije ta dežela zdaj že hudo preseda.

Turčija je boje sklenila, da v Epir in Tesalijo ne pošlje nobenih vojakov; Grški pooblaščenec Trikoupis se neki te dni poda v Carigrad, vnanji minister Delijannis pa je v soboto z Genadius-om odšel v Pariz.

Italija ne ve, kaj bi počela, te dni so imeli po vsej deželi shode, pri katerih so zopet hudo ropotali proti — Avstriji. Najveljavnejši med njimi je bil shod v Rimu, kteremu je predsedoval Gariboldov sin Menotti, in kteremu so došla pozdravila iz Trsta. Druhal je upila javno: Živio Trst, živio Trident! Stari Garibaldi je zboru poslal telegram, v kterem pravi, da sužnji imajo pravico razdrobiti verige in da Tržačani osvoje hrbe. Vradni listi dunajski pišejo, da je vlada italijanska te prazne (?) demonstracije dovolila v porazumljenji z vlado avstrijsko, česar pa ne verjamemo, ker take demonstracije zmerom nekoliko slabih nasledkov imajo, zlasti pri Lahib, ki so jako vroče krvi.

Izvirni dopisi.

Iz okolice ljubljanske, 19. jul. (Nekaj o podpori duhovnov.) Pred nekimi leti, ko so bile državnim služabnikom plače ogromno zviškane, tako da je dobil uradnik, ki ni nič več šole okusil, nego 3. ali 4. razred, — kar naenkrat letnih 12 sto, 13 sto in še več, rekel mi je prijatelj: „No zdaj se

in fiziološki oziru naravnost nasprotna — pa preskočimo to, in pogledajmo si na kratko edino le kemične razlike, o kterih tudi gosp. profesor govori (pg. 16 sqq.) Zunaj organizma se kislec vedno združi z ogljencem, v rastlinah se pa ravno kislec od ogljenca razdružuje, razločuje in zraku oddaja. Zunaj organizma je kislec razdiralen, kadarkoli se z ogljencem druži, pri živalih je pa ravno v njihovo ohranitev potrebno, da se kislec z različnimi njihovimi deli spaja.

Če bi toraj življenje izhajalo edino le iz kemičnih in fizikalnih sil vsled posebno združenega delovanja, kako bi se moglo življenje vršiti tako nasprotno ravno omenjenim silam, kadar so proste zunaj organizma? Similes causae producunt similes effectus — causae vero contrariae contrarios effectus, to je sam ob sebi umeven metafizičen princip. Ako so toraj prikazi tako različni, nasprotni, morajo si tudi vzroki nasprotni biti; da se more življenje umevati, moramo toraj zraven mehaničnih sil, še drugo silo privzeti, ki je od zunaj prišla v tvarino, da jo oživlja. S tem pa je ves mozgem, ves materijalizem podrt.

Ne tajimo, da pri življenju tudi sodelujejo one mehanične sile; a življenje se ne le

ne more iz njih samih umevati, marveč se ohranja le v vednem boju zoper zmagovalni vpliv onih sil do organizma. Dokler sila življenja nadvlada nad kemičnimi in fizikalnimi, da ji morajo služiti, tako dolgo se življenje ohrani; ko pa sila življenja opeša, da zmorejo mehanične, te nadvladajo, prosto se združijo, organizem razpade, umrje. (Cfr. Stöckel, Philos. Bd. 2. pg. 165 sqq.; Hagemann, Metaph. pg. 81 sqq.) To nam pač dosti jasno kaže, da s samim mehanizmom nikakor shajati ne moremo.

6. Odstopimo za trenutek od navedenih dokazov in mislimo si, da se res ves razvoj, tudi korak iz neorganskih bitij v organske in zveza raznih vrsta organskih more mehanično, iz golih kemičnih in fizikalnih sil razlagati — ali bi s tem že potrdili sklep gospod profesorjev in sploh nazore materijalistov?

Ne, nikakor ne! marveč vodi ravno mehanična razlaga svetovnega razvoja do meja, kterih nikakor razvozljati ne more, ampak zahteva v razlogo umao nad- in predsvetovno bitje, ali vsemogočnega Boga.

Oglejmo si le eno ali drugo izmed večih.

Po mehaničnem nazoru vidimo, da se svet v različnih stopinjah razvija iz enega stana v drugega, naslednji stan neizogibno prihaja iz

prejšnjega, čas, lastnosti, sploh ves stan v svoji celoti ima svoje vzroke v prejšnjem. Vednost je dokazala za gotovo, da nekdanj življenja ni bilo na svetu, življenje je nastalo v določenem času, in sicer ravno takrat, ko so divji elementi v sebi razvili vse one pogoje, ki so za prvi porod življenja potrebni. Vidimo toraj v svetovnem razvoju več stopinj, kterih vsaka se je v vsi svoji celoti iz prejšnje poroditi, razviti morala po gotovih naravnih, mehaničnih silah.

Da je pa razvoj do določene stopinje, n. pr. do pričetka življenja prišel, moral je imeti svoj gotovi začetek; ako bi bil začetek prej, bil bi tudi razvoj do stopinje prej — med začetkom toraj in to stopinjo je določeno število stopinj v sredi, naj jih bo že več ali manj, vendar jih določeno število, ki pelje do začetka, do prvotnega stana. Ni ga večnega razvoja — vsaka djanska številka je določena; misliti si jo moremo več ali manjši in indefinitum, djansko ni nikdar neskončna; ta trditev bi bila absurda. Toraj je moral biti prvotni stan, začetek razvoja — od kod pa ta prvi stan pred pričetkom in od kod pričetek razvoja?

To je prva meja, pri kteri se mehanična

bodo morali že zaradi doslednosti tudi spominjati ubozih z revnimi 200 do 300 gold. dotiranih duhovnikov, ki so državi vsestransko vsaj v toliko korist kakor nebrojni uradniki, in ki vrhu vsega tega še opravljajo zastoj toliko pisarij.“ — Jaz mu pa to upanje pobijam, ter ga opozorim na župaika v L., kteremu so bili ravno malo poprej dohodke predhodnikove z nar večimi škarjami pristrigili. Čršč, da je njegova bira velika dovolj. Župnik se je sicer pritoževal in dokazal temeljito, da mu je bira več kot previsoko zaračunjena, ter je ponudil gospodom, da jim hoče po oni ceni vso biro celo v Ljubljano postaviti, na kar so odstopili od pretirane cene. Vsled tega bi bili morali k njegovi kongruvi zopet doplačati nar manj toliko, kolikor je predhodnik dobival t. j. nad 100 gld., to pa bi bilo menda proti programu, zatorej so poiskali neko staro „ferdordnugo“ od l. 1814, vsled ktere mu mora zadostovati to, kar ima. To je pojasnilo. — rečem prijatelju — o povikšanju duhovenskih plač. Nedo dolgo potem je prišla vendar le od državnega zbora dovoljena podpora na dan in je bila skoraj siloma na ponudbo vsacemu — ubozemu ali bogatemu, da se je le hotel zanjo oglasiti. V naši škofiji so dobivali prva leta to podporo večidel sami taki, kateri niso bili prav posebno potrebni; izmed nar bolj potrebnih pa skoraj nobeden zanjo ni prosil, kajti z vso pohvalo se mora priznati, da ogromna večina naše duhovščine je značajna. Kaj dobro še vem, kako se je takrat ko je bila „podpora“ prvič napovedana, nekdo mogočno ustil: „die Pf. kann man haben ums Geld, wie man will.“ Zmotil se je. Mož je pričakoval, da se mu bodo vsi iz okraja drug za družem uklanjali in priporočati hodili, ter da bo obdarovane dobil v nekako odvisnost, ki se mu bodo n. pr. o kaki volitvi hvaležee skazovali. A prosila sta iz tistega okraja za podpora le dva, katerih pa pri volitvah ne prej ne potlej ni nikdar nikoli nihče nič v čiših imel. Lausko leto že ni bilo več treba pri vladi prositi za te groše, ampak pri škofijstvu, in letos so kar sami podporo deliti začeli, ne da bi bilo treba za njo prositi. To je že vsaj edino prava pot; pa nekoliko čudno je vendar le, da dobivajo priboljšek le

razlaga ustavi; more pač razlagati v vsem svetovnem razvoju stopinjo za stopinjo, a tega pričetka, prvotnega stana razrešiti ne more — v njegovo razlago kliče na pomoč druge nadsvetovne sile in monizem je podrt. (Cfr. Hertling. Ueber die Grenzen der mechanischen Naturerklärung pg. 1—30).

Kdor se hoče o tem bolje podučiti, naj pregleda omenjeno delo Hertlingovo; prostor časnikov nam obširneje razprave ne pripuščajo.

3. Ako pa tako vse zoper mehanizem in materijalizem naravoslovni govori, kaj vendar naravoslovce k njihovim trditvam zapeljuje?

Haeckel, Büchner in drugi so to očitno naznanili rekoč: „da, ko bi se življenje mehanično, iz zgol naravnih sil ne bilo razvilo, morali bi se zateči k stvarilni vsemoččnosti, pripoznati čudeže, pripoznati stvarnika.“ Boga pa ne pripoznajo ne, zato morajo trditi: „da je vse življenje moralo naravno nastati; ker je ta hipoteza edino mogoča, zato mora resnična biti.“ Ni čuda toraj, da vsak dozdeven dokaz tako slastno zgrabijo in mu koj zmagovalno moč pripisujejo. A s to trditvijo se zapletejo v nove težave. Edino mogoča hipoteza je omenjena le atheistom — in vendar hočejo s svojimi trditvami atheizem še le dokazati. (Cfr. Reusch, Bibel & Natur 3. Auf. 333 sqq.) To je logično zavržen circulus vitiosus.

tisti, kateri imajo že kako doplačo iz verske matice, drugi pa ne. Tako n. pr. v nekem cellem okrožji nar bolj potrebni kaplan niti solda ne dobi, ker mu je bira jako visoko zaračunjena. Tudi dobe nekteri tako majhne zneske, da si z njimi ne morejo prav nič pomagati. Nekako bridko čudno se mora zdeti človeku, ki je 16 let šolal se in potem premnoge leta toliko delal za blagor človeštva — ter in specie tudi za državo — če so mu n. p. včeraj pristrigili vsakoletnih nad 100 gld z izgovorom, da ima že biro dovolj veliko ki je vredna 200 gold.; daes mu pa (ravno tistemu) ponudijo po posredovanji prečast. škofijstva ubozih par goldinarjev kot milosten dar. Slišimo torej, da nameravajo vsi, kar jih je bolj značajnih, prepustiti prejete denarje ali podpornemu društvu duhovskemu, ali „Slovincu“, našemu glasilu in boritelju, — ali pa za kak drug dober namen. Če bi bila kaka količkej bolj značajna svota bi jo že človek kaki ubogi cerkvi daroval, za malenkosti pa ni vredno imena. — Živa potreba bi pač bila, da bi se duhovenske plače enkrat že stalno zboljšale in vpravale in da bi miloščina nehala. Saj se je o tem že več kot dosti govorilo in pisalo.

Iz Dolenjskega 22. julija. (Domači polk in mestni odbor ljubljanski.) Čeravno je mobilizacija hudo zadela vse slovenske dežele, ker je samo iz Kranjskega neki bilo k vojakom poklicanih nič manj ko 7000 rezervistov, nas pri vsej revii, ki je tam pa tam nastala doma, tolaži to, da presvitli cesar ima posebno zaupanje do zvestobe Slovincov. Dokazov o tem ne manjka, v novejšem času njegov odgovor do goriških Slovincov na njihovo adreso vdanosti, zdaj pa to, da jih posebno in v prvi vrsti kliče k težavnemu delu pridobljenja in uredjenja Bosne in Hercegovine. Da to delo ne bo lahko, kaže vse, kar se do zdaj ve. Ustavljali se bodo gotovo mohamedanci, ki o zasedenji Bosne nočejo čisto nič vedeti in se tudi za povelja iz Carigrada ne brigajo, kar dokazuje punt v Serajevem in Bihaču. Treba bo torej ne le poguma in velike vztrajnosti, da se namen doseže, ampak tudi veselja za to delo. Vsakako bodo morali biti tje poslani ne le vojaki, ampak tudi junaki, na ktere sme dežela ponosna biti.

Naši polki so se dosedaj še v vseh vojskah odlikovali s hrabrostjo in zanesljivostjo, kar se n. pr. o madjarskih ne more vseskozi reči. Je izgledov še preveč v zgodovini o čudni vdanosti Madjarov do Avstaije, oziroma cesarjeve rodovine. Zato bi se vsak človek nadjal, da bode naš domači polk Kuhn v domovini povsod, kjer se pokaže, slovesno sprejet. Z veseljem smo čuli, da se je to res zgodilo povsod, kjer je merodajno in na krmilu pravo domačinstvo, — z veliko nevoljo pa tudi, da se ravno v glavnem mestu Kranjske to ni zgodilo, da je sprejelo in pozdravilo domače junake, do katerih ima naš presvitli cesar toliko zaupanja, pač občinstvo vseh stanov, ne pa tudi — kar se bi bilo vsakako spodobilo — mestni zastop. To kaže ne le veliko breztaktnost, temveč tudi manjkanje lojalnosti.

Lahko je sicer umeti, da mestni zastop, po večini sestavljen iz nemško-liberalnih mož, nima posebnega interesa, slovesno sprejemati junake, ki gredo njegovemu prijatelju jemati deželo; drugo pa je, kako da sme zastop slovenskega mesta s svojim mrzlim, da ne rečem očitno demonstrativnim vedenjem, večini prebivalcev v obraz biti. To ni demonstracija zoper polk slovenski, to je tudi demonstracija zoper tistega, ki ga je na delo poklical. Žalostno je res to, da v glavnem mestu slovenske

dežele sme peščica tujcev in domačih renegatov take demonstracije delati zoper deželo in narod.

Zato smo si brž mislili, da se bo v mestnem zborni oglašila proti takemu obnašanju narodna manjšina in vložila protest. Prav iz erca nam je tedaj bila interpelacija v mestnem odboru o tej reči, katero je pa župan odbil s par besedami. Razlog njegov: „da se mu ni zdelo dolžnost storiti več, ko iti na kolodvor in pozdraviti polkovnika,“ je ničev, kajti županu je dolžnost spodobno zastopati mesto. Radi mu verjamemo, da njega in njegovih pajdašev ni gualo srce naproti junakom ki so slovenskega duha in gredo uganjat njihove prijatelje poturice in bašibozuke; ali tu ne odloči osebna volja ali nevolja, tu odloči dolžnost: varovati spodobnost in čast mesta, kterega zastopniki hočejo biti. Zato naj le še konstatiram, da je tako obnašanje mestnega zastopa ljubljanskega vzbudilo splošno nevoljo po vsi deželi.

Eno nas pa vendar veseli. Dozdaj so šli v Bosno skoro samo slovenski in slovanski polki. Ti menda pač ne bodo osvojili dežele za to, da bi se ponemčevala ali celo pomadjarila! Če bi se kaj takega le poskuševalo, škoda za trud in stroške, škoda za vsako kapljo krvi, ki bi tekla. Potem bi te dežele ne imeli, ker si avstrijska politika ni znala prikupiti src naroda. Upajmo, da britke skušnje o tem niso bile zastoj.

Domače novice.

V Ljubljani 25. julija.

(Letna poročila ljudskih mestnih šol) nam kažejo, da je imela I. učiteljev 6, učencev pa 422. Odlikovanih je bilo med njimi 77, I. red so dobili 204, II. 121 in ne vrstjenih je ostalo 17. — Druga mestna šola imela je učiteljev 9, učencev pa koncem leta 596, ki so bili razun 42 Nemcev in 3 Lahov vsi Slovenci. Odlikovanih je bilo 85, I. red jih je dobili 243, družega pa 258 in ne vrstjenih jih je ostalo 10. Konečni vspeh se mora tedaj v obeh šolah imenovati neugoden, ker je v I. mestni šoli tretjina, v II. pa skoraj polovica vseh učencev slabo opravila.

(Gimnaziji novomeška in kočevska) ste vsled ministerske določbe nehale biti realni gimnaziji in se bodo razun risanja, ki ostane obligaten predmet, odslej podučevale le tiste reči, ki so na gimnazijah zapovedane. Dotični ukaz sam pripoznava, da realne gimnazije niso zadostovale namenu, kterega so od njih pričakovali.

(Vljudna prošnja). V podporo zapuščenim sirotam onih naših rezervistov, ki so potovaje v Bosno morali domovino zapustiti, napravijo tukajšnja narodna društva: čitalnica, Sokol in dramatično društvo prihodnjo nedeljo na vrtnih čitalničnih prostorih veliko zabavo z godbo, petjem, telovadbo kegljanjem in loterijo. Blagi namen — obilen dohodek — pa se more zdatno in za narodna društva častno doseči le s tem, da usmiljeni rodoljubi in mile domorodkinje dobitkov podarijo za loterijo, in si tako odbor prihrani stroškov za njihov nakup. Odbor tega dobrotnega podvzetja se tedaj zaupljivo tudi obrača do Vas, z vljudno prošnjo, da blagovolite za navedeno loterijo žrtovati primerno darilo v blagu ali novcih, ter ga izročiti udom odborovim, ki Vas morebiti osobno za darilo naprosijo, ali pa naravnost kustosu narodne čitalnice.

V Ljubljani 18. julija 1878.

Za odbor dobrodejne zabave.

Dr. Jan. Bleiweis. Jan. Murnik.
Franjo Drenik.

(Valvazorjeve kronike) prišel je ravnokar na svitlo 37. snopič, ki obsega nadaljevanje VIII. knjige, t. j. redove, fare na Kranjskem, prepire s kurijo, zборе in životopise patriarhov oglejskih.

(Izvaževanje konj) iz Avstrije v vnanje dežele je zopet dovoljeno.

(Kanonična vizitacija) se bode na Gorenjskem vršila od 28. julija zaporedoma do 10. avgusta.

Razne reči.

— Moravci so ponosni. Kakor nadškof in kardinal Kučkar, tako je že spet sedanji župan Dunajski dr. Julij Nevald rojen Moravec iz Novega Jičina, in izmed 111 odbornikov izvoljen s 109 glasovi. Slosesna prisega njegova se bode neki vršila v pondeljek 29. t. m.

— O Bosni je v Pragi prišla na svitlo knjižica nemška: „Neueste Beschreibung und vollständiges Orts-Lexicon von Bosnien und Hercegovina“. Verfasst von Abel Lukšič. Prag 1878 str. 118, cena 1 gld.; knjiga ima na koncu poziv k izseljevanju v Bosno, je v ta namen pisana, in kaže, kako se v tej deželi zdaj sreča smeja vsakemu trgovcu, obrtniku, bogatinu. Delce je v duhu hrvaškem, ptujcem utegne dobro služiti, in marsikoga odvrniti od Amerike itd. Glavna agentura za izseljevanje je v Zagrebu, kjer se za primerno nagrado dajo potrebna pojasnila. Treba je vendar v začetku posebno velike opreznosti ali previdnosti, da ne dojde vsa stvar v roke in v osodo prehudim judom ali židovom. —

— Socialni demokrati šolarčki. Ko je nedavno učitelj v neki šoli v Berlinu z ozirom na glasoviti napad opominjal šolarje, naj bodo bogaboječi, in ko je pristavil, da kjer ni bojazni ali strahu Božjega, tam tudi ni spoštovanja do oblasti, kakor napadi na cesarja dokazujejo; tedaj vstane deček in pravi, da o tem niti noče slišati, in da oče njegov priporoča, naj bi učitelj ne zabavljaj več zoper socialne demokrate. Učitelj vpraša na to učenca, je-li oče social-demokrat. Je, odgovori deček, in jaz tudi. Učitelj je hotel za ta odgovor učenca kaznovati, ali takrat vstanejo še drugi, češ, tudi mi smo socialni demokrati! (Pozor VII, 57).

— Živinska kuga se je v nekterih krajih na Srbskem in Dalmatinskem prikazala. Vsled tega so naše gosposke precej zaprle mejo na dotičnih mestih, da bi se ta strašna pošast ne zatrosila v naše kraje.

— Šolske stvari. V Taboru na Českem je unkrat dijak osmošolec pri godni preskušnji iz naravoslovja ali fizike omedel, a kmalu spet se zavedel, in skušnjo dovršil. Pride domu, leže v posteljo, pa umre. — V Osieku je 10. t. m. dijaka V. gimnazijskega razreda Sommer, sin Djakovskega rabina, pred šolo se ustil, ako me profesor iz naravopisja pokliče, se bodem ustrelil. Profesor ne vedoč o takem besedovanju res tega dijaka pokliče v šoli, praša iz prirodoisja, in ta morebiti iz napačnega slavohlepa se drugi dan ustrelil. Žalosten slučaj, kateri silno opominja, kako se mladež ima ne samo v naukih izvrševati, temuč tudi religiozno-moralno vzgojevati v šoli in doma v hiši roditeljski, pristavljaja Obzor VIII, 160. — In Obzor pripoveduje spet, da je v Zagrebu deček prišel na dom učiteljev, češ, profesorja so v šoli s črnolom ali s tinto tako polili, pa mu dajte koj črne hlače njegove, da bode mogel domu. Profesor pride poznej domu, ali v hlačah, v katerih je bil šel z doma, in pokazala se je bila — prevara!

Zabavnika „Alte und Neue Welt“ prišel je te dni na svitlo že 16. snopič, ki

obsega: Kaiserin Helena. Von Ludwig August Frankl. Eine moderne Ehe. Eine einfache Erzählung aus der neuesten Zeit. Von Philipp Laicus. Marie Antoinette's Brautfahrt. Von Franz Richter. Die Weltstadt an der Seine. Reisebilder von Karl Faber, Gimnasial-Oberlehrer. Zwei Universalheilmittel. 2. Eine lebendige Arznei. Von Dr. Johann August Schilling. Entsagung. Von Georg Freiherrn von Dyhern. Eine wissenschaftliche Reise um die Welt. Von Theodor Bleibtreu. Der Sieg der Bamherzigen Schwester. Frei nacherzählt von R. von Widberg. Aus dem Diesseits und Jenseits. Allerlei Schwänke von F. Hilarius. Allerlei. Fellaheiber. Eine Bibercolonie. Das Presshartglas. — Ein Wegehobel. — Ein Riesenbarometer. — Die Ausgrabung bei Dancello. — Charade. — Podobe pa so: Kaiserin Helena. — Schlussvignette. — Wasserschöpfende Aegyptierinnen. Nach dem Gemälde von Hans Makart. — Marie Antoinette und Ludwig XVI. Mach den Porträts von L. S. Boizot aus dem Jahre 1775. — Die Louvre-Colonnade. — Der Tuilerieengarten. — Initiale C. — Der erste Lebensschritt. Nach dem Gemälde von C. Kurzbauer. — Das Arbeitszimmer der Naturforscher und das chemische Laboratorium auf dem Challenger — Apparate zum Lothen und Fischen. — Die Insel St. Thomas. — Eine Bibercolonie. Originalzeichnung von A. de Bar. — Vsako leto izide 18 snopičev, t. j. vsake 3 teden 1 po 24 kr. in se zamore naročiti pri vsakem knjigarji, ali pa naravnost po pošti pri založnikoma „Karl in Nikolaju Benzigerju“ v Einsiedelnu.

— Shod katehetov. „Friede“ naznaja, da se odbor, ki ima sedež v Litomerich obrača do vseh katehetov Litomeriške škofije, naj se pripravijo na bližnji zbor, pri katerem se obravnalo bode o učebnih načrtih, o šolskih knjigah, o plači itd. Čas in kraj zborovanja se naznani poznej. — To je pač modro in potrebno. Državni učitelji se shajajo, posvetujejo, podpirajo vzajemno; cerkveni pa so zapuščeni osamljeni, brez spodbude in pomoči! Prav so torej pričeli česki katehetna in potrebna posvetovanja med seboj. Kedaj se pri nas prične kaj takega?! —

Poslanica.

Prisiljeni smo, javno se pritožiti in vprašati:

Imajo li potepuhi i ponočnjaki kak poseben privilegij, da smejo v obližji cerkve sv. Florijana posebno o sobotnih i nedeljskih večerih razgrajati, se pri krvavih dušah rotiti, memogredoče ženske z naj gršimi besedami napadati? Takošnje reči se navadno pričenjajo vselej posebno v omenjenih dnevih ne dolgo po Ave Marije zvonjenji, i trajajo navadno do dveh čez polnoč. Vmes se vršijo pretepi, pobijanja i. t. d.

Ali ni mogoče takošnjim rečem v okom priti? Ali res pošteni ljudje ne morejo vsaj po noči miru imeti? V nedeljo v jutro (14. julija) je bila ulica, ki na grad drži, obilno okrvavena zaradi boja preteklega večera.

Sploh je v našem okraju v ponočnem času po ulicah toliko nemira, pretepa, glasnega pohujšljivega vpitja i. t. d., da okoličanom ni moč počivati.

Vprašamo tedaj, koliko časa bo to na sramoto našega mesta trajalo?

V Ljubljani 18. julija 1878.

V imenu mnogih prebivalcev v obližji cerkve sv. Florijana.

Janez Keber, hišni posestnik.

Eksekutivne dražbe.

25. julija: 3. Krek od Sv. Duha, v Loki. 3. Ozbič iz Stare vasi, v Idriji. 3. Bregar iz Višnje gore, 3. Markovič iz Velikega Črneta, 3. Globokar iz Trebeža, 3. Kastelic, 1. Berčan iz Vira, 3. Bolka iz Zagorice, vsi v Zatičini. 3. Uman iz Malega Cerovca, 3. Mesojedec iz Krke, oba v Novem mestu. 1. Hrovatič in 1. Krajnc iz Čepna, 1. Buntič iz Gorenje Košane vsi v Postojni.

26. julija: 2. Vadnu iz Slavine, 3. Srebot iz Noverk, 3. Maslo iz Selc, vsi v Postojni. 2. Žagar iz Damelj. 2. Klemenčič iz Črnomlja, 2. Spreicer iz Pügleda, 3. Brozovič iz Damelj, 2. Novak iz Jerneje vasi, 2. Kuzma iz Zornic, 2. Jakše iz Stranske vasi, 2. Storič iz Črnomlja, 2. Maurin iz Vrtač, 2. Jerman iz Prelesja, 1. Lucija, Miha in Ivan Medved iz Nečevasi, 1. Smrekar iz Rožanca, 1. Butala iz Bistrice, Spreicer iz Lahine, Pavlešič iz Brezja, Wolf iz Nemške Loke, vsi v Črnomlju. 1. Lindič iz Stančjega vrha, v Mokronogu. Bačer iz Planine, Trost iz Podrage oba v Vipavi.

Umri so:

Od 20. do 22. julija: Šimen Kalan, del. o. 10 m., za božjastjo. Terezija Regul, gostinja 91 l., za sušico. Herman Košak, zaseb. o. 11 m., za ošpicami. Franc Kratner, del. o. 15 m., za ošpicami. Feliks Tratnik gost. o. 3. l., za davico.

Telegrafične devarne cene 24. julija.

Papirna renta 64.35 — Sreberna renta 66.40 — Zlata renta 74.60 — 1860letno državno posojilo 113.75 Bankine akcije 831 — Kreditne akcije 260 25 — London 115.40 — Srebro 101 — — Ces. kr. cekini 5.49. — 20-frankov 9.27.

Razpis službe.

V Ajdovci je razpisana učiteljska z orglarijo sklenjena služba s 450 gl. letne plače, prostim stanovanjem in drvni za kurjavo, kakor tudi s kolekturo za orglarijo.

Krajni šolski svet v Ajdovci 20. julija 1878.

(2) Miha Bogolin, predstojnik.

Prečastiti duhovščini

in

vsim cerkvenim predstojnikom

priporočam podpisana svojo bogato zalogo mnogovrstnega blaga za vsakoršno cerkveno obleko, ter tudi izdelane mašne plašče, pluvijale in dalmatike; bandera, baldahine in bandrčeka pred sv. Rešnjim Telesom. Dalje imam v zalogi blago in izdelano cerkveno perilo, kakor albe, koretije, korporale in raznovrstne rutice. Staro cerkveno robo jemljem tudi v zameno ali v popravo in predelovanje, kakor kdo želi; sprejemljem ravno tako vsa dotična vezanja.

Imam tudi v zalogi pozlačene oltarne šopke, svetilnice, krize, svečnike itd.

Z besedo: sprejemljem ter vestno izvršujem vsako dotično naročilo in sicer ročno in pošteno, kolikor mogoče po najnižji ceni.

Ana Hofbauer,

pred mostom.

(6)

Najprimernejše darilce

za

pridne otroke

ste povesti:

1. Hanani, ali zadnji dnevi Jeruzalema, in

2. Zadnji dnevi Ogleja.

Knjižici obsegate okoli 180 strani in se dobivate mehko vezani po 30 kr. pri opravištvu „Slovenca“, ki po želji preskrbi tudi ličnejše vezanje. Kdor jih naroči deset, dobi eno knjižico po vrhu. (19)